

Sammanfattning av rapporten
”Solidaritet och valfrihet i välfärden”

Sammanfattning av rapporten "Solidaritet och valfrihet i välfärden"

Under vintern har drygt 27 000 av Kommunals medlemmar deltagit i ett rådslag om hur framtidens välfärd ska utföras, fördelas och finansieras. Därefter har 570 medlemmar deltagit i fokusgrupper för att tolka rådslaget.

Resultatet är rapporten "Solidaritet och valfrihet i välfärden" som förbundsstyrelsen lägger fram för förbundsmötet i Borlänge den 29-30 maj. Detta är en sammanfattning av rapporten och förbundsstyrelsens rekommendationer.

Grundläggande värderingar

Ungefär nio av tio som deltog i rådslaget tycker att välfärdstjänsterna ska fördelas efter behov, finansieras med skatter och huvudsakligen produceras i offentlig regi enligt demokratiskt beslutade regler och villkor. Till detta kan läggas ett mycket starkt stöd för brukarnas rätt att påverka och välja. Detta är den gemensamma värdegrund som Kommunals ställningstagande vilar på.

Förbundet står fast vid ståndpunkten att den helt dominerande delen av välfärdstjänsterna ska produceras i offentlig regi.

Driftsformen

För att utveckla den offentliga sektorn behövs det ett visst inslag av privat och kooperativ verksamhet. Men privata eller kooperativa alternativ kan aldrig ersätta den offentligt drivna delen av välfärden, bara utgöra just alternativ.

Kommunals förbundsstyrelse anser att offentliga tjänster till ca 80 procent ska skötas av kommuner och landsting. Runt 20 procent kan produceras av privata eller kooperativa företag. Andelen får inte bli större än så. Då klarar inte de politiska systemen att kontrollera kvalitet och behovstilldelning eller att upphandla tjänster kostnadseffektivt.

Privata företag ska inte få ta över "naturliga monopol" som till exempel akutsjukhus i de landsting som bara har ett större sjukhus. Inom vissa områden är privat drift direkt olämplig. Det gäller till exempel myndighetsutövning som biståndsbedömning.

Konkurrens

Konkurrens är ett medel inte ett mål. Kommunals syn på konkurrens skiljer på flera punkter från moderaternas syn. Det är konkurrensen i sig, inte om den sker mellan olika driftsformer, som har betydelse. Konkurrens kan lika gärna ske mellan olika producenter i offentlig regi.

Konkurrens på lika villkor är avgörande. Även kommunala förvaltningar ska ha rätt att lägga anbud.

Konkurrens mellan olika aktörer är till förmån för välfärden. Dels kan den bidra till att medborgarna har flera alternativ med olika inriktningar att välja mellan. Dels kan rätt utformad konkurrens sänka kostnaderna. Det är viktigt eftersom resurserna alltid kommer att vara knappa i förhållande till ambitionerna och de kvalitetskrav som medborgarna ställer.

Det är inte konkurrens med undermåliga anställningsvillkor som på sikt skapar högkvalitativa välfärdstjänster. Kommunal kommer att fortsätta arbetet med att få fram branschneutrala avtal och verka för att brister i lagen som leder till otrygghet och försämringar i samband med överlåtanden ändras.

Upphandlingsperioderna bör inte vara för korta. Avtalsperioderna bör vara så långa att de främjar långsiktighet, ansvar, utveckling och investeringar. De krav detta ställer är olika för olika verksamheter.

Arbetarrörelsen bör utveckla en egen modellmodell för "kundval och brukarval" som förenar effektivitet och valfrihet med garantier om hög kvalitet och likabehandling.

Rätt att påverka och välja

Medborgarna vill i allt högre grad kunna välja och påverka. Detta måste tillfredställas om stödet för offentlig välfärd ska kunna upprätthållas.

Brukarna vill kunna välja skola, dagis och äldreomsorg. De vill också ha möjlighet att påverka tjänsternas innehåll.

Detta kräver ökade resurser varför välfärdstjänsterna måste prioriteras framför skattesänkningar under de närmsta åren.

Politikerrollen

Kommunal ska aktivt bidra till att utveckla nationella och lokala kvalitetskrav för välfärdstjänsterna. Meddelarfriheten ska gälla inom all skattefinansierad verksamhet.

Politikerrollen måste utvecklas. Ansvaret bör tydliggöras och anbudsupphandling måste ske på ett professionellt sätt. Tillsyn, formulering och utvärdering av nationella kvalitetskrav är politikernas ansvar. De ska också sätta upp regler som hindrar att valmöjlighet leder till segregering eller systematiska kvalitetskillnader mellan olika grupper.

Kommunal kommer i bland annat dess frågor att med jämna mellanrum bjuda in politiker till dialog för att förmedla medlemmarnas synpunkter på olika verksamheter.

Vinst

Vinstintresset ska aldrig få styra vem som får del av välfärden. Samtidigt bör all verksamhet, även offentligt driven, skapa ett visst överskott så att personalen får möjlighet till kompetensutveckling och trygga anställningsförhållanden.

Ett privat företag som lever upp till fastställda kvalitetskrav och har bra arbetsvillkor ska kunna gå med vinst, men vinst ska aldrig kunna göras på dålig service eller på att personalen förslits. Entreprenadkontrakt ska innehålla tydliga krav på verksamhetens kvalitet. Det ska finnas överenskommelser om långsiktiga investeringar. Anställda ska tillförsäkras bra löner och anställningsvillkor. Därigenom kan oseriösa företag sorteras bort.

Kommunals uppdrag

Såväl offentligt anställda som privatanställda ska kunna vara medlemmar i förbundet. Kommunal har dubbla uppdrag: Att politiskt verka för att utveckla offentlig sektor och att fackligt verka för att löner och anställningsvillkor förbättras.

Kommunal ska utveckla sin kompetensen när det gäller konkurrensutsättning och upphandling.

Slutsatser och förslag i punktform

- * Valfärdstjänsterna ska finansieras med skatter och fördelas efter behov.
- * Demokratiskt valda organ, inte marknaden, ska bestämma i övergripande frågor.
- * Den helt dominerande delen av välfärdstjänsterna ska utföras i offentlig regi.
- * Politikerrollen behöver utvecklas för att säkerställa att nödvändiga utvecklingsinsatser genomförs inom offentliga verksamheter och att upphandling av entreprenader sker på ett kompetent sätt.
- * För att säkerställa kvalitet och fortsatt medborgarstöd för välfärdstjänsterna måste utrymme skapas för varje medborgare att kunna påverka och välja "sin" tjänst.
- * Reell valfrihet för alla kräver ökade resurser. Valfärdstjänsterna måste prioriteras framför skattesänkningar och utgiftsökningar på andra områden.
- * Risken för att valfrihet ska leda till ojämlikhet och segregering måste motverkas genom regler som gäller lika för alla producenter.
- * Konkurrens kan, om den är rätt utformad, vara ett medel för att få mer välfärdstjänster för skattepengarna. Det måste vara en konkurrens på lika villkor som stimulerar till en effektiv användning av resurserna.
- * Utbudet av välfärdstjänster och de villkor på vilka medborgarna får del av dem ska bestämmas av politiska beslut, inte av privata företags vinstkalkyler.
- * Förbundet ska aktivt verka för att kommunala verksamheter utvecklas och hävdar sig i konkurrensen.
- * Kommunernas och landstingens egna verksamheter ska ha rätt att lägga anbud och ska som regel också göra det. Med egna seriösa anbud kan för höga priser och oskäligen vinster lättare undvikas.
- * Valfärdstjänster som är så kallade naturliga monopol ska inte drivas av privata företag. Annars kan inte politikerna ta det nödvändiga ansvaret. Viktiga exempel är de stora högspecialiserade sjukhusen åtminstone i alla de landsting där det inte finns utrymme för mer än ett stort akutsjukhus.
- * Alla verksamheter, såväl privata som offentliga, bör kunna skapa någon form av överskott som ger resurser för utveckling och trygghet.
- * Kommunal kan aldrig acceptera att vinst skapas genom dålig servicekvalitet, genom att verksamheten utarmas eller att personalen förslits.
- * Inom vissa områden ska konkurrens och alternativa driftformer inte få förekomma. Det gäller i synnerhet för myndighetsutövning.
- * Spelreglerna för konkurrens måste vara tydliga. De ekonomiska incitamenten ska vara sunda. Konkurrensen bör utformas så att den stimulerar kvalitet.
- * Kommunal ska aktivt bidra till att utveckla nationella och lokala kvalitetskrav för välfärdstjänsterna.

- * Meddelarfriheten ska gälla inom all skattefinansierad verksamhet.
- * Lika konkurrensvillkor förutsätter branschneutrala kollektivavtal som förhindrar underbudskonkurrens. Våra fackliga krav måste riktas mot alla arbetsgivare oavsett ägandeform.
- * De luckor i lagstiftningen som leder till otrygghet för vissa medlemsgrupper i samband med byte av entreprenör måste snarast täppas till.
- * Olika modeller för konkurrens har olika effekter och passar för olika verksamheter. Kundvalsmodellen är mer än upphandlingsmodellen inriktad på att främja valfrihet och kvalitet.
- * Kommunal måste utveckla kompetensen inom den egna organisationen i frågor som rör konkurrensutsättning och upphandling.
- * Arbetarrörelsen bör utveckla en egen konkurrensmodell som förenar effektivitet med valfrihet och som garanterar att ansvaret för utbud, kvalitet och likabehandling ligger hos politikerna.

Kommunal enigt om välfärden

[2002-05-29]

Kommunals förbundsmöte ställde sig sent på onsdagen med stor majoritet bakom programmet "Solidaritet och valfrihet i välfärden" med några ändringar. Beslutet föregicks av en fyra timmar lång debatt.

De viktigaste ändringarna var:

- tillägget att Kommunal ska verka för att arbetarrörelsen ska ta fram en egen upphandlingsmodell och en modell för brukarnas val mellan olika utförare.
- att mötet avslog förbundsstyrelsens skrivning att minst 80 procent av välfärdstjänsterna ska utföras i offentlig regi men att 20 procent kan produceras privat. Ingen procentsats sattes upp.

Programmet tar avstamp i det som förenar Kommunals medlemmar; kravet att den helt dominerande delen av välfärdstjänsterna ska bedrivas i offentlig regi, finansieras med skatter och fördelas efter behov. Detta framträdde tydligt i det rådslag då mer än 27 000 medlemmar fick möjlighet att diskutera välfärden, valfriheten och driftsformerna .

För att säkerställa kvalitén och människors fortsatta stöd för den generella välfärdspolitiken anser Kommunal att utrymme måste skapas för varje medborgare kunna påverka och välja "sin" tjänst.

- Det nya programmet är tydligare än den förra rapporten när det gäller villkoren för privatiseringar, vinster och konkurrens:
- Välfärdstjänsterna ska bestämmas av politiska beslut, inte av privata företags vinstkalkyler.
- Konkurrens mellan olika aktörer ska ske på lika villkor och får inte leda till dumpning av de anställdas löne- och anställningsvillkor, eller att kvalitén på välfärdstjänsterna sänks.
- Kommunernas och landstingens egna verksamheter ska ha rätt att lägga anbud.
- Välfärdstjänster som är s k naturliga monopol ska inte drivas av privata företag.
- Nivån på ersättningen, t ex skolpengen, måste vara skälig. Inte som i Stockholm där friskolorna gynnas.
- Det ska inte vara möjligt att med en privat vårdförsäkring köpa sig förtur inom den offentligt finansierade vården

Ett 25-tal ledamöter reserverade sig mot några av punkterna i programmet.